

ernis ge-
licht."
de heilige
de zeven
hij haar
em... die
en priester
wilt met
et nieuwe
ons Gode
s, en wij
aarde."
wel gelet
Hebr. 6
schen het
in Alron
(toekomst,
rnelk tot
aktheid"),
ambtelijke
portvaren,
de schep-
Gode, die
smus zoo
God proe-
hebben,
te deelen.

sch door
God en
n profet;
et tegen-
in God af
van Satan

chemerde
familien;
dichidek
n Mozes,
e, in den
s afbeel-
keijheid

den Chris-
enchheid
s te loor
s Alron
Protect,
chadunen,
rijpt dan
terug, en
sedek on-

ij staande
mbt aan
gegeeld,
zija drie-
en gelijk
heid weer
oo maakt
redand en
lesters en

ontinklijk
ge moeie-
mbt der
llen glans
toos naar
saller die-
"

"voor als
wij ver-
schenen."
oordee-
g zal het
opgaan;
lesters en

Johannes
schrijft in
heeft tot
de heilige
reeds op
sterdom".
urde nog
skind, dat
den troon
reeds ge-
nyardde.
kerk van
t, ik zal
ten troon,
ben ge-
n troon."
lijk ambt
id die ge-
daarna
die over-
tangen.

dat en
hërarchie,
ten, zich
ot gerse-
hiermee
ten, maar
gen onzer
waarheid
om klaar
nade van
en op te
et weder

ing heeft
dad daat
a de op-
te offe-
stantische
Neder-
uthersch
niet wil,
zich het

vikkeling
Protes-
dragen
e.
de Ned.
die aan
bleven.
de be-
erschen,
met deze

Is deze redeneering iets anders dan *valsch*?
Geef toch al deze praemissen aan Dr.
Gunning eens toe, hoe komt hij dan nog
ooit tot zijn conclusie?
Ongetwijfeld volgt er uit, dat elk Neder-
lander iets te maken heeft, of hij wil of
niet, met den Calvinistischen grondtrek van
ons volk. Maar moet ik daarom *be-
talen* voor alles waar ik iets mee te maken
heb?

Ja, als het uitgemaakt was, dat én de Kerk
én het Hooger Onderwijs van de Staats-
ruif onafscheidelijk waren. Maar *neen*, als
uit de leiten blijkt, dat én de Kerk én het
Hooger Onderwijs even goed bloeien kun-
nen *niet* *privat* *geld*.

Voor de kerkelijke hoogleraren te Am-
sterdam, over wier traktement het geschild
loopt, is 'sjaars 70,000 noodig.

Zou Dr. Gunning willen beweren, dat
dit niet even goed te vinden ware uit een
londs of uit jaarlijksche bijdragen?

Waarvan leeft dan de stichting van Van
't Lindenhout, van Helderling, van Pierson,
van Van Dijk, van Van Lingen?

Doch er is meer. Of ik, in zedelijke
zin, betalen moet voor iets waar ik mee
te maken heb, hangt af van die andere
vraag, of ik *wensch* er mee te maken te
hebben.

En of nu Dr. Gunning al zegt, dat Roomsche
Catholiken er bij verliezen zouden, zoo de
Protestantsche geest hier schade leed, wat
zegt dit, zoo de Roomsche-Catholiken dit
zelven heel anders inzien en van deze wel-
daad volstrekt *niet* gediend zijn?

Dr. Gunning zal toegeven, dat in zeker
opzicht alle ketterij zegen brengt, in zoo-
verre ze den strijd ontwikkelt, de lucht
zuivert en vergeten elementen der waarheid
in ere herstelt. Zal hij daarom voorstellen
nu ook de ketterij onder allerlei vorm uit
dien hooft met Staatsgeld te salarieren?

Doch de redeneering die hij opzette is
nog valsch.

In tweeërlei opzicht.
Vooreerst is het niet waar, dat hoofdzake-
lijk de Protestantsche geest *thans* nog onvolk-
leide, was die der *Fransche revolutie*, de
moderne geest; en de invloed van het Protes-
tantisme beperkt zich thans, wel verre van
heel de natie te beheerschen, tot een ver-
gelijkender wijs klein deel van ons volk,
en begint eerst langzamerhand door den
bloei van het Calvinisme weer iets machti-
ger te worden.

Zelfs een man als Jonkheer Six sprak
zich in de Eerste Kamer geheel in revolu-
tionairen geest uit.
En *ten andere*, de kerk die de Protes-
tantsche traditie bewaart, is volgens Dr.
Gunning zelf die groep in den lande, die
het *trouwst* bleef aan de *betijdenis* der
vaderen.

Goed, maar waar huist die groep?
Voor een deel zeker nog in de Ned.
Herv. kerk, maar toch ook voor een ander
deel in de Christ. Geref. en Ned. Geref.
kerken.

Waar dan nog dit bij komt, dat geld
voor de opleiding van leeraars, in de re-
deneering van Dr. Gunning, dan alleen
passen zou, zoo het geld was uitgegeven
met het doel, om deze kern der natie te
sterken.

En wat geschiedt te Amsterdam?
Voor deze 70,000 hebben we den
moderne hoogleraar Knappert en den
ethische hoogleraar Gunning.

Banning en uitsluiting juist van het
Gereformeerde element.
Wat blijft er dan van deze redeneering
over?

In de Christelijke Gereformeerde kerk te
Heerjansdam is op 21 October 1888 het
vijftigjarig bestaan van deze kerkformatie
gevierd met een uitnemende rede van Ds.
J. J. Koopmans Jr. over Ps. 28: 29; welke
rede bij den heer J. H. Bos te Kampen
het licht zag.

Merkwaardig was ons in deze rede een
kort historisch overzicht van den loop dezer
kerkformatie, dat we meenen onzen lezers
te moeten voorleggen.

Mannen en vrouwen saam waren er oorspronkelijk slechts 14 personen, meer niet,
die tot deze kerkformatie medewerkten,
en van deze heet het op blz. 13.

Afkeerig als zij daarom ook waren van
elken sektegeest, richtten zij zich terstond ook
voor zoover de omstandigheden het toelieten,
als een welgevormde kerk in. Werden reeds
jaren, voordat er van de Af scheiding sprake
was, godsdienstige bijeenkomsten gehouden ten
huize van en onder de leiding van Jacob van
Solingen te Rijsoord, en kwam men hier te
Heerjansdam op de Develsluis in de eenvoudige
woning van Hendrik Kuiper bijeen, in een
eigen geschrift van Cornelis Jansen, een
dier eerste Afgescheidenen, lezen we van de
regeling onzer gemeente: „dat op den 26en
Juli 1838 alhier te Heerjansdam als Ouderling
en Diakenen bevestigd zijn, voor de Af-
gescheidenen Gereformeerde gemeente: Dingen-
man de Haan en Pieter van Zijl als Ouderling
en Hendrik Kuiper en Teunis Barnhart als
Diakenen, door onzen wettigen Herder en
Leeraar, den veel geliefden en WelEerwaarden
heer Hendrik Peter Scholte." De mansdelamen-
ten „van ons klein, doch van God geroepen
gemeente" „dus lezen wij verder, „waren al-
toen, behalve de vier genoemden, nog een
vieraal," die met name worden genoemd, ter-
wijl, hier nog een vijftal vrouwelijke lidmaten
bij gerekend, de geheele gemeente uit veertien,
zegge veertien, zielen bestond.

Alras begon de tegenwerking.

Gehoor werd gegeven aan een verzoek-
schrift van de Synode der Nederlandsche Hervormde kerk, om de zoogenaamde onwettige
bijeenkomsten der Afgescheidenen tegen te
gaan door de officieren en ambtenaren van
het ministerieel departement van Justitie ijerig
werkzaam te doen zijn ter handhaving der
artikelen 291-294 van het strafwetboek van
het Koninkrijk, welke artikelen echter naar
inhoud en strekking alleen op staatkundige

vergadering betrekking hadden, en al mocht
dit niet zoo zijn, dan nog krachteloos werden
tegenover de Grondwet, die vrijheid van Gods-
dienst waarborgde. Ingevolge het gehoor geven
aan dit verzoek, ontving ook onzen Burgemeester
eene aanschrijving van den toenmaligen
Officier van Justitie, om de bijeenkomsten der
Afgescheidenen boven de twintig personen te
veranderen. Naar aanleiding van dit schrijven
liet ZEdAchthare een hunder, den reeds ge-
noemden Teunis Barnhart, voor zich ten raad-
huize verschijnen. Op de vraag, of zij wel
eens met meer dan twintig personen vergader-
den, antwoordde deze: dan eens meer, dan
eens minder, ongelijk, Burgemeester. De Bur-
gemeester liet hem daarop heengaan met den
raad, ook eens te Rijsoord te vergaderen,
opdat het gepeupel niet al te warm gemaakt
werd, en schreef aan den Officier van Justitie,
dat ZijnEdelgestrengte over het gedrag der
Afgescheidenen te Heerjansdam volkomen ge-
rust kon zijn, waarop deze den Burgemeester
volmacht gaf, naar bevind van zaken te han-
delen. Vervolging van Regeeringswege heeft
hier alzo niet plaats gehad, en behalve, dat
enkele malen bij Hein Kuiper de glazen inge-
gooid zijn en de kerkorgans nog langen tijd
wat steenen en scheldwoorden naar 't hoofd
werden geslingerd, hebben de Hervormden te
Heerjansdam zich gelukkig over hun verleden
niet zoo te schamen, als vele ijverars voor
„de kerk der vaderen" op andere plaatsen.
Bovendien moeten wij, in betrekking tot onze
gemeente, niet uit het oog verliezen, dat, met
de troonsbestijging van Z. M. Willem III, de
vervolging van regeeringswege spoedig ophield,
en bij een koninklijk besluit van den 9en Janu-
arij 1841 de voorwaarden voor het bestaan der
Afgescheidenen gemeenten veel gunstiger werden
Bij een dergelijk besluit van een reglement op
haar Kerkbestuur en hare inrichting als ge-
meente, en aanwijzing van het lokaal tot uit-
oefening van den Eeredienst, en de verklaring,
dat zij in de kosten van haren Eeredienst en
de verzorging van hare behoeftigen buiten be-
zwaar van het rijk zou voorzien, en nimmer
eenige aanspraak zou maken op de bezittingen,
inkomsten en rechten van het Hervormd Ker-
genootschap of eenige andere gezindheid, als
Christelijke Afgescheidene gemeente erkend.
En ofschoon er tegen deze aanvraag om erken-
ning ernstige bedenkingen zijn in te brengen,
dat zij de reeds genoemde verklaringen tot
op den huidigen dag gehouden heeft, kan
niemand haar euvel duiden.

En van het verder verloop meldt Ds.
Koopmans:

De gemeente had dan ook, reeds vóór zij
deze erkenning vroeg, in het jaar 1832 een
eigen kerkgebouwje gesticht, en mocht daarin
van het jaar 1847 tot 1851 Ds. A. C. Tris als
haren eersten Leeraar het Evangelie der vijf
genade hooren verkondigen. Door ZEW's ver-
trek naar Amerika heeft zij naar het getuige-
nis van enkele zijner nog levende Catechisa-
nten, waaronder één onzer tegenwoordige Ouder-
lingen, een gevoelig verlies geleden. Dit is wel
eengematig vergoed, doordien wijlen de heer
Floris Nugteren haar een dertigtal jaren als
Ouderling en Voorganger gediend heeft, en in
de Leeraars uit den omtrek, die hier de bedie-
ning des Woords en der Sacramenten, en in
later jaren ook de Catechisaties waarnaamen;
maar, naar den mensch gesproken, zou het
gemeentelike meerdere uitbreiding verkregen heb-
ben, als terstond, na het heengaan van haren
eersten Leeraar, een waardige opvolger diens
plaats ingenomen had. Daarom de gemeente
niet eerder dan in het jaar '53 tot de Classis
Dordrecht is toegetreden, is ons uit het Notu-
lenboek niet recht duidelijk geworden.

In het jaar 1858 trof haar eenige stoffelijke
schade door het bijna geheel afbranden van
haar kerkje, waarvoor in het jaar '59 een
nieuw is gesticht.

In 1869 nam zij den titel aan van „Christe-
lijke Gereformeerde Gemeente," maakte zich
als zoodanig bij de Regeering, in de plaats
van hare vroegere aanvraag om erkenning,
bekend en deed nu in de voorrechten, die de
kerk over het geheele land als zoodanig geniet,
zonder verlooening hare zelfstandigheid.

Nadat aan den Kerkeraad reeds herhaalde-
lijk het verlangen kenbaar gemaakt was, om
wederom een eigen Leeraar te hebben, zag
de Gemeente haar pogen daartoe den 28en
September 1881 met gewenschten uitslag be-
kroond, naardien de WelEerwaarde heer M.
Dee, candidaat van de Theologische School,
de op ZEW. uitgebrachte roeping aannam.
Zijn kortstondig verblijf tot niet langer dan
31 Aug. '84 is menig opzicht niet onge-
zegd geweest. Na anderhalf jaar herderloos
te zijn geweest, is deze vacature door de
komst van den tegenwoordigen Leeraar weder
vervuld.

Dit kort historisch overzicht noemen we
daarom moedgevend en opmerkelijk:

1°. Omdat het toont, wat macht er schuilt
in organisatie, en hoe kortzichtig onze te-
genstanders handelen, die ook nu enkele
kerken in Doleantie om de kleinheid van
het aantal van haar volgelingen bespotten.

Hier waren niet meer dan 14 personen, en
toch uit deze 14 personen is allengs een geor-
dende kerk met eigen leeraar en eigen kerkge-
bouw voortgekomen, en na vijftig jaren
bestaat ze nog en groeide steeds aan.

Het is de oude ervaring der kerk, die ook
aan de ketteren bewaardheid werd. De Mar-
cionieten en Manichaeën die zich kerkelijk
organiseerden, hielden eeuwen stand, de
Gnostieken en Ariënen die dit nalieten,
vervloeiden in korte jaren. Stoom die niet
op den cylinder geleid wordt, vervliegt.

En 2°. omdat er uit blijkt, hoe na deze
kerkformatie aanvankelijk aan die der
Doleantie verwant was, en hoe de scherpste
punten, waarin thans de tegenstelling
uitkomt, eerst sedert 1841 opkwamen.

Moge het voorbeeld dezer kleine ker-
kformatie daarom vele kleine kerken van
thans bij den heiligen geloofsmoed bewaren.
Te zijner tijd zal de Heere onze God
zelfs aan de kleinste kerken een eigen leeraar
schenken.

Ze zullen niet ondergaan, mits ze in den
kerkelijken weg blijven.

Ook voor de belijders te Heerjansdam
die nog onder de Synodale Hërarchie
bleven, moge dit woord van Ds. Koopmans
een prikkel zijn, om niet te volharden in
hun miskenning van Jezus' Koningschap.

Ds. Dosker heeft in de *Hop* van 19 Dec.
een nadere toelichting op zijn critiek gege-

ven, die eindigt met de hartelijke verklar-
ing:

Ik heb er hem (Dr. Kuiper) persoonlijk
over geschreven, daar ik mij niet mengen
wilde in den bitteren kerkelijken strijd da-
ginds, en ontving op dat schrijven een zeer
broederlijk antwoord.

Ik beschouw Dr. Kuiper als de van God
aangewezen leider der Geref. partij in Neder-
land. Deze geheele episode kan die beschou-
wing niet veranderen. Er is dus, in wat ik zeg,
geen aasje van bitterheid.

Dit is de beste afloop, dien dit incident
nemen kon.

Ook onzijdigs beschouwen we het daa-
mede als afgedaan; en zien na deze ver-
klaring ook geen noodzakelijkheid meer
voor de Synode om er notitie van te
nemen.

Slechts ontvange Ds. Dosker nog de ver-
zekering, dat er o. i. geen schijn van blaam
voor iemands karakter in ligt, indien men
zekere sterke vatbaarheid bezit voor de in-
drukken die men opvangt uit zijn omge-
ving.

Aan de meeste personen van sympathie-
tischen aard is dit zelfs eigen.

KUUPER.

Uit de Pers.

Met veel belangstelling namen we kennis van
het Prof. Steffens uit Amerika in de *Hop* over
onze Hollandsche toestanden schreef.

Aan wat de *Reeper* hieruit overnam ontleen-
en we het volgende:

Tegen de leervrijheid in het kerkgenootschap ver-
heven zich de steunem der getrouwd gebleven
Gereformeerden. Dadelijk na het aantasten op
de Geref. Kerk in 1816 was, gelijk reeds boven gezegd
is, het protest flauw. Er ontstonden echter reeds in
dien tijd afgescheidene lingen, die behoeftige gevoel-
den aan beter gesteld voegden dan in het genootschap
hun ver aangehouden. Later ontstond er een opwek-
king. Mannen als Groen van Prinsterer, Da Costa en
andere regeet het verleden in het geheugen der
Gereformeerden terug. Zij aanvaardden, wel is waar,
niet het martelaarschap voor hun geloof, daar zij
terugdeinden voor de praktische toepassing hunner
beginselen, maar eenvoudige mannen als De Cock,
Brimmellamp, Van Velzen, Scholte en anderen ont-
zagen het conflict met het genootschap en den Staat,
die het genootschap seculier, geneesde. Zij scheidden
zich van het genootschap af om bij de Gereformeerde
Kerk te blijven.

Die Kerk was, volgens hen, niet gestorven.
Zij was in handen gevallen van roovers, die zich
meester hadden gemaakt van het huis; maar zij
konden toch onmogelijk het erfdeel der Gere-
formeerden op zich nemen. Zei, ze namen, de
conservatieve zich derhalve in bijzondere gemeenten,
als de voortzetting der Gereformeerde kerken van
Nederland. Hunne afscheiding was dus geenszins
Separatisme. In het begin bewoog zich de afscheiding
op de rechte lijn der historie. Zij afscheidde zich
van het stams bestaande Nederlandsche Hervormde
kerkbestuur, bleef men bij de Gereformeerde Kerk. Eene
conservatieve richting had. Ook de wijze, hoe men
zaken doet, die vroegerlijk lange agenda's, dat werken
zonder commissies, de wonderlijke manier, vijf of meer
voorzitters tegelijk ter tafel te brengen, is een bewijs,
dat men met parlementaire methoden niet op de hoogte
is. Maar die gebreken kunnen nog al licht verholpen
worden, want zij raken niet het pit der zaak. In
beginsel is de Christ. Geref. Kerk in Nederland terug
gekeerd tot de Gereformeerde kerkregering. Hare
voortzetting is nu nog een weinig op bureaucratische
geliniede, daar slechts 40 leden hare Algemeene
Synode samenstellen; maar ook de vertegenwoordiging
der kerken kan verbeterd worden.

Door den drang der omstandigheden drong het
genootschappelijke ook de Chr. Afgesch. Geref. Kerk
binnen. Dit genootschappelijke werd als het ware vol-
tooid en geëigend door de Kerk te Middelburg
in 1869, die reeds in die tijd, toen de *krantje-
menten*, die haar reiden van bestaan juist in den tegen-
stand tegen het genootschappelijke hadden, zich met
de Afgescheidenen tot de Chr. Geref. Kerk vereenig-
den. Dat die vereeniging voortdooft voltrokken werd,
zonder dat de kerken er over gehoord werden, toont
hoe weinig besef men zelfs in Geref. kringen van een
echt Geref. kerkbestuur heeft. Het is niet te onrecht
te zeggen, dat de vroegerlijk lange agenda's, dat werken
zonder commissies, de wonderlijke manier, vijf of meer
voorzitters tegelijk ter tafel te brengen, is een bewijs,
dat men met parlementaire methoden niet op de hoogte
is. Maar die gebreken kunnen nog al licht verholpen
worden, want zij raken niet het pit der zaak. In
beginsel is de Christ. Geref. Kerk in Nederland terug
gekeerd tot de Gereformeerde kerkregering. Hare
voortzetting is nu nog een weinig op bureaucratische
geliniede, daar slechts 40 leden hare Algemeene
Synode samenstellen; maar ook de vertegenwoordiging
der kerken kan verbeterd worden.

Over de Ned. Geref. kerken schrijft hij:

De Chr. Geref. Kerk is echter niet de enige ver-
tegenwoordiger der Gereformeerde beginselen. Alge-
zien van een grootere of kleinere hervormingspartij,
die men, nog in vele schakeeringen uitgaande, in
het Hervormde genootschap vindt, zijn het overal de
Nederlandsche Geref. kerken, die onze aandacht trekken.
Deze gemeenten vertegenwoordigen de oude Gerefor-
meerde Kerk, niet alleen in de leer, maar ook in in-
richting. Het historisch beginsel is bij de Nederlandsche
Gereformeerden sterker ontwikkeld dan bij de Chr.
Gereformeerden, die, voor het grootste gedeelte
althans, trevden zij met den nieuwen vorm, dien de
kerken van 1814 hebben aangenomen. Zij zijn 40 con-
servatief, dat men op de gedachte zou kunnen komen,
dat zij zich niet hebben losgerukt van het Hervormde
kerkgenootschap. Maar het begriep, dat zij vertegen-
woordigen, en dat in decentralisatie zij kracht vindt,
toont duidelijk, dat zij verder verwijderd zijn van het
Hervormde Kerkgenootschap dan de Chr. Gerefor-
meerden. In de wijze van kerkregering is de meer-
dere vergaderingen is er echter tusschen de Doleeren
en de Chr. Gereformeerden geen groot onder-
scheid op te merken. Ook bij hen ligt de gang van
zaken onder de bureaucratische overleving van
vroeger.

En acht ten slotte dat voor ons nog wel een
ander te leeren was uit wat men in Ame-
rika deed.

Ziende op het karakter, dat beide groepen van kerken,
zoo nauw verwant aan de onze, dragen, kunnen wij
den wensch niet onderdrukken, dat zij iets van hare
Schotische en Amerikaanse zusterkerken mochten
leeren. Wij zullen later zien, zoals ik vertrouw, dat
b. v. de Geref. Kerk in Amerika in de rechte lijn
erf. Zij hier misschien ook scheuten, die de hovenier
moet wegmaken, zal het kerkelijke leven gezond blij-
ven; maar over het algemeen worden de Geref. be-
ginselen hier in dit land en ook in Schotland beter
toegepast dan in Nederland. Maar dit zal later blijken.

Hier is veel van aan.
Alleen, dan dienen eerst toch de Geref. kerken
weer in één Synode vereenigd te zijn, ten einde
op dit punt de Kerkenordering niet te breiden.

KUUPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Zondag 6 Jan. was het voor de Ned. Geref.
kerk te Leeuwarden een ware feestdag. Na
tuum een jaar te hebben rondgezworven bui-
ten de gebouwen, die haar wettig toekwamen,
werd het haar vergund, wederom een eigen
huis des gebeds te mogen erlangen, dat thans

den Heere mocht worden opgedragen. De die-
naar des Woords, die weldra hare roeping
hoopt op te volgen, Dr. L. Wagenaar, thans
nog te Heeg, vervulde het eerst den predik-
dienst in het ruim, net, maar eenvoudig in-
gerichte kerkgebouw, waarin voor circa 800
mensen zitplaatsen kunnen worden aange-
bracht; maar dat voor deze gelegenheid zeker
een duizendtal personen bevatte, waaronder
enkel uit de omstreken. Naar aanleiding van
Ps. 126 sprak hij eerst over de verlossing
Israels uit de Babylonische ballingschap, om
voorts de vreugde te beschrijven bij de terug-
gekeerden over het opmerken van de daden
huns Gods; maar om ook hun heimwee te schet-
sen naar de velen, die nog in Babel achter-
bleven.

Vervolgens werd de psalm genomen tot ken-
schetsing van het gevoel, dat onze harten moet
bezielen bij het in gebruik nemen van dit doel-
matige kerkgebouw. Waarlijk, de Heere heeft
grote dingen aan ons gedaan, zoo mochten
wij wel met Israel uitroepen bij het zien en
opmerken van hetgeen de rechterhand des
Heeren ons zoo kennelijk had geschonken;
ook ons was het bij wijlen, alsof wij droomden;
maar ook voor de toekomst moest de kracht
en sterkte gezocht worden niet bij steunpil-
aren van steen of van vleesch en bloed; maar
al onze draagkracht moest gevonden worden
bij den Heere onzen God.

Ook des avonds, toen de nieuwgekozen
ouderlingen en diakenen bevestigd werden,
was het kerkgebouw weder geheel gevuld.
Den Heere allen zij de eer!
W. C. V. MUNSTER, Scriba.

De Kerkeraad der Nederl. Geref. kerk te
Boskoop heeft in zijne vergadering van 30 Dec.
1888 besloten, in gehoorzaamheid aan 's Heeren
Woord, te breken met de Synodale orga-
nisatie van 1816/52 en tot de kerkenordering
onzer Geref. kerken, laatste lijst in 1619 gewij-
dij, terug te keeren. Hiermede de kerken in
kennis stellende, wenscht de kerkeraad voor-
noemd, dat de hand tusschen de kerken on-
derling weer opleve en men in verootmoedig-
ing en schuldbelijdenis voor den Heere
voortga met de reformatie der kerken naar
den Woord des Gods.

H. J. REUVL, consulent.
K. KOOP.
A. HOOGENDIJK.
M. C. J. GULDENBOND.
D. VAN WIJK.

Voorloopige Synode.
Woensdag 16 Januari.

De kerkeraad der Nederduitsche Gerefor-
meerde kerk te Utrecht vestigt er de aandacht
van de afgevaardigden en ook van de *adviseurs*
der Synode op, dat niet aan ieder afzonderlijk
een oproepingsbrief ter Synode verzonden
wordt, en verzoekt derhalve de genoemde broe-
ders, de algemeene oproeping, voorkomende in
het *Herafvaan* van 23 Dec., als tot elk
der afgevaardigden en der *adviseurs* in het
bijzonder gericht te willen beschouwen.

De kerkeraad voornemd,
Uit zijn naam,
G. RINGNALDA, praeses.
H. HOEKSTRA, scriba.
Utrecht, 9 Jan. 1889.

Buitenland.

Engeland. Steenen voor brood.
Als men den tegenwoordigen toestand van
den Engelschen werkmans vergelijkt met die
van voor honderd jaren, dan is het in het oog
vallend, hoe hij uit het oogpunt van den gods-
dienst is achteruitgegaan. In de dagen van
John Bunyan liet het volk zich leiden door
mannen, die den Christus der Schriften bele-
den; doch in dezen tijd zijn de voornaamste
woordvoerders van den werkenden stand men-
schen, die er geen geheim van maken, dat zij
met alle geloof gebroken hebben. Wel zijn er
nog Christelijke werklieden, die hun getuigenis
in meetings enz. niet terughouden, maar zij zijn
in de minderheid.

Nu zijn er profeten opgestaan — en daartoe
behoort de heer Rogers — die leeren, dat de
werkmans zich moet afwenden van de verschil-
lende sekten en van de formulieren der ver-
scheidene kerken, en behoort te gaan drinken
uit de hoofdfontein van de Christelijke waar-
heid, n.l. het leven van Christus, de woer-
den van Christus, het werk van Christus.
De *Nonconformist* and *Independent* voegt er
aan toe, dat er toch een overeenstemming
van alle sekten en kerken niet in eenige ge-
loofsbelijdenis is uitgedrukt, maar in vele
preken en in andere geschriften, waarin het
geloof van dezen tijd uitgesproken wordt, ge-
boekt werd, de duistere, verwarde denkbeelden,
die men omtrent de Goddelijke waarheid had,
zijn verwisseld voor andere, die meer den men-
schen in het geveel komen en meer Gode-
waardig zijn: Deze heilzame verandering heeft,
volgens hetzelfde orgaan, plaats gehad, doordat
volgens en kerken de methode van godsdienstig
onderzoek hebben ingevoerd, die men ook aan
den werkenden stand meent te kunnen aan-
bevelen, namelijk onmiddellijke gemeenschap
met Christus in zijn leven, zijne woorden, zijne
werken. De leiders in alle kerken zijn een-
stemmig van gevoelen, dat de kracht van het
Christendom in Christus is gelegen. Zij meenen
dat sedert zijn God menscheelike persoonlijk-
heid niet kan aangerand, het dwaasheid is om
aan te dringen op de handhaving van een of
andere theorie, waarbij de letterlijke ingeving
der Schrift wordt verkondigd. In het beeld, dat
Mattheus van Christus ophangt, kan iets zijn,
dat meer van Mattheus is dan van Christus;
zoo kunnen ook in de Evangelien van Markus,
Lukas en Johannes dingen geslopen zijn, die
beneden het Goddelijk ideaal zijn. Maar de
eenige persoonlijkheid van Christus blijft staan.
Zulk een Christendom, dat wonderwel gelijkt
op de leer onzer Groningers, wij men den
werkmans aanprezen! Indien het maar op de
toon des gezags tot het volk gebracht wordt,
dan zal men het wel aannemen, denkt men.

En dit vinden wij in een orgaan, dat voor
de vrije kerk pleit! Hoe is het goud verdon-
kerd! Hoe durft men in zulk een artikel den
naam van John Bunyan nog noemen!
Hoemeer wij bekend raken met den wezen-
lijken toestand, waarin de zoogenaamde En-
gelsche orthodoxie zich bevindt, hoemeer wij
begrijpen, dat Spurgeon zich van de Unie der
Baptisten moest scheiden, en hoe beter wij het
kunnen verklaren, dat hij niet te spreken is
voor lieden, die hem op den stap, dien hij
deed, willen laten terugkomen. De Engelsche
godgeleerden hallen voort op den weg der
ontkenning, en men zal zien, dat dit Rome
meer in de hand werkt dan de meest be-
sliste Rome nabootsende Ritualisten.

Rusland. Benarde toestand der
Lutherische predikanten.
Moeilijker positie dan die, waarin de Lu-
therische predikanten in de Russische Oostze-
provincien zich bevinden, is nauwelijks denk-
baar.

In het jaar 1841 werd eene beweging van
Griekschrzuchtinnige zijde op touw gezet, om
de Lutherische bevolking aan de Oostzee in
den schoot der Grieksche kerk te voeren.
Sommige Lutherische predikanten schikten zich
oatmoedig in den ondoorgroondelijken wil van
den Allerhoogste en gehoorzaamden der Griek-
sche overheid en gaven de zielen hunner ge-
meentelieden over, evenals Abraham zijn zoon
Isak wilde offeren. Anderen gingen hen, die
overgingen, dikwijls aanspreken, en werden
daarom door de regeering beschouwd als man-
nen, die op allerlei wijze tegen de Grieksche
orthodoxie wilden strijden. De laatste vormden
de meerderheid. Opmerkelijk is het, hoe een
Russisch schrijver er over klaagt, dat niet een
overgang tot de Grieksche kerk „rustig" is toe-
gegaan; waaruit blijkt, dat de meeste leeraars
zich niet goedschiks hunne schapen lieten ont-
stelen.

Weinige jaren na het ontstaan van boven-
genoemde beweging begon de reactie zich daa-
tegen reeds te doen gevoelen. Men was tot
de Grieksche kerk overgegaan in de hoop
daardoor aardsch voordeel te behalen; doch
men zag daarvan niets. Men gevoelde zich
vreemd in de vreemde kerk, en was ook van
zijn vroegere geloofsgenooten vervreemd, welke
zij heimelijk als getrouwer dan zijzelf be-
schouwden. Daardoor ontstond het verlangen
om weder in de Lutherische kerk terug te ke-
ren, indien het geweten